

Traditional Methods of Performing the Art of Baluchi Embroidery in Non-native Clothing Design

Fatemeh Saedi *

Master of Research in Art, Art and Architecture
Faculty, University of Sistan & Baluchestan,
Zahedan, Iran.

Marziyeh Ghasemi

Assistant Professor, Art Research Group,
University of Sistan and Baluchestan, Iran,
Zahedan, Iran.

1. Introduction

One of the designers' concerns is innovation and the possibility of using small motifs in the design of clothes, which is not possible due to the patchwork available in the market, and in some cases, it has caused the designer's disappointment and the lack of use of Balochi embroidery art in the design of non-native clothing. Some sewing techniques, such as palivar and mirror embroidery, are performed directly on the main fabric, and some techniques, such as Panuchi'sPorkar, and Chotal, can be applied by observing the rules of geometry due to their specific geometry. These techniques are common in Saravan, Irandegan, Iranshahr and Sarhad regions.

2. Literature Review

So far, some researches have been done in relation to the design of clothes and the art of Balochi embroidery in general, some of which are mentioned below:

ElaheImani and AfsanehGhani in the article "Designing Women's Gowns by the Design and Color of Qashqai Rugs" (Journal of Woman in Culture Arts, 2022) They have used Qashqai carpet motifs with the Scamper creative pattern method in the design of the Majlisi mantle.

GolnazKeshavarz and ShohrehJavadiin the article "Symbolic Abstraction in the Aesthetics of Baluchistan Art, A Case Study of Baluchi People's Needlework" (Bagh-E Nazar, 2019) Symbolic abstraction in the art of Baluchi embroidery has been considered to include coloring, rhythm and repetition, order and lines and shapes, which have been common among needlewomen according to the old rules.

Anahitamoghbeli and FatemehShiraliyan in the article "Motifs Used in the Art of Sistan and Baluchestan (Case Study: Ceramics, Hand-woven, Roudouzi and Jewelry)" (Scientific Journal of Motaleate-e Tatbiqi-e Honar, 2016) The motifs that are used in the traditional embroidery of Balochistan are divided into four

---

Corresponding Author: ss.fatemeh66@gmail.com

How to Cite: Saedi, F; Ghasemi, M. (2023). Traditional methods of performing the art of Balochi embroidery in non-native clothing design, *Semiannual Journal of Indigenous Knowledge Iran*, 10(19), 317-339.

categories: geometric, natural, plant and animal motifs, and then the similarities between the motifs of needlework, pottery, carpets and ornaments of Sistan and Baluchistan have been identified.

FaribaGorgij in the article "Examination of original patterns of Baloch needlework" (The first conference of traditional embroidery of Sistan and Baluchistan, 2016) it has introduced original motifs with their local names.

SiavashMobaraki and DariushMobaraki in the article "Investigation and analysis of color and form in the original motifs of Balochistan's prolific needlework" (The first conference of traditional embroidery of Sistan and Baluchistan, 2016) they have come to the conclusion that the geometrical, plant and animal motifs in elaborate stitching are taken from nature.

MarziehGhasemi, SakineKhatoonMahmoodi and SeyyedRasoolMousavi Haji in the article "Formal Structure of Natural Designs in Baluch Women's Needlework (With the Emphasis on Instances from Sarāvān Township)" (Negareh, 2014), they have investigated Saravan's needlework motifs.

Zahra Rigi in the book "Baloch Needlework" (KarimKaviani Publishing House, 2013) and SediqehSadeghidokht in the book "Baloch Needlework" (Mashhad Art Gallery Publishing House, 2016) have taken a general look at Baloch needlework.

According to the conducted research, it can be concluded that there are things such as the implementation of motifs based on the background fabric, the examination of the two sewing methods of Taarkesh and Taarshomar in the art of Balochi embroidery, and the use of Balochi motifs and sewing techniques on suitable fabric for the design of non-native clothes which has been less favored by researchers. Therefore, it is necessary to conduct an independent investigation in this regard. The current research tries to complete the shortcomings observed in previous researches.

3. Methodology

The research method in the current study is descriptive-analytical and it is practical because the expected conclusion has widened the vision of clothing designers in the clothing industry. The data collection method is library and field. The statistical population is 6 samples of clothes in the form of coats and coats, whose decorations are designed and implemented by the authors of the article. The samples have been selected in a non-random and purposeful way, which is a collection of stitches from Sarhad and Makoran, Balochistan. In this research, the focus is on the traditional implementation of Balochi embroidery art decorations. The samples were separated based on how the role was performed according to the background fabric, and then each sample was qualitatively analyzed for performance on modern clothes.

4. Conclusion

In this research, the traditional methods of performing the art of Balochi embroidery in the design of non-native clothing were investigated. The elegance, beauty and geometry of the Balochi embroidery art has made this art draw the attention of both domestic and foreign clothing designers. Therefore, before designing the clothes and its decorations, there should be an interaction between the designers of the clothes and the designers of Balochi motifs in order to choose the fabric that is suitable for this art. In the decoration of non-native clothes, geometric patterns can be

implemented in two ways: Taarkesh on all fabrics and Taarshomar on fabrics with regular and coarse texture, on the other hand, abstract motifs can be applied subjectively and sometimes by stitching around the pattern in a traditional way on fabrics with fine texture. Also, the techniques that do not need to count the threads of the fabric, such as mirror embroidery, palivar, merchok, lopok and stitches of this style can be applied on fabrics with normal texture. Since ancient times, the best fabrics for this art have been hand-woven fabrics with vegetable and animal fibers such as cotton and silk, but today, due to the fading of the traditional textile industry, Gandhi, Taarshomar and Sheshtaari fabrics are used to perform this art. Surveys showed that Panuchi stitching has the highest percentage of preference among clothing designers, and this technique is a series of thread stitches that can only be used on fabrics with a regular square texture so that the geometric proportions of the motifs are not disturbed during sewing. Therefore, designers can use this technique in the form of separate pieces that are executed on special fabrics for this work and then sew the desired piece to the original garment. However, this method is not acceptable for designers who want the principle of the pattern to be implemented on the clothing fabric itself. In these cases, the clothing designer should choose the whole fabric or parts of it from the type of regular woven fabric.

Keywords: Clothing Design, Balochi Embroidery, Traditional Motifs, Sewing Technique.

دو فصلنامه علمی دانش‌های بومی ایران
دوره دهم، شماره ۱۹، بهار و تابستان ۱۴۰۲، ۳۳۹-۳۱۷
qjik.atu.ac.ir
DOI: doi.org/10.22054/qjik.2023.74785.1383

شیوه‌های سنتی اجرای هنر بلوچی دوزی در طراحی لباس غیربومی

کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشگاه سیستان و بلوچستان،
زاهدان، ایران

فاطمه ساعدی *

استادیار پژوهش هنر، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان،
ایران.

مرضیه قاسمی

چکیده

تنوع نقوش، تکنیک‌های دوخت، ظرافت بالا و هندسه‌ای که در هنر بلوچی دوزی نهفته است در قرن اخیر موجب جلب نظر طراحان در سطح ملی و بین‌المللی شده است. دوخت بلوچ با توجه به پارچه زمینه به دو روش تارکش و تارشمار قابل اجراست. در دوخت‌های تارشمار تزئینات بلوچی دوزی بر روی قطعات هندسی جداگانه‌ای دوخته شده و سپس به لباس اصلی متصل می‌شوند، اما دوخت‌های تارکش مستقیم بر روی پارچه اصلی لباس اجرا می‌شوند و ارزش هنری بالاتری دارند، اما باید در نظر داشت که تمام نقوش و تکنیک‌های دوخت با این روش قابل اجرا نیستند. پژوهش حاضر به روش تحلیلی - توصیفی در پی پاسخ‌گویی به این پرسش است که؛ در تزئین لباس غیربومی با چه شیوه‌هایی می‌توان نقوش بلوچی را به صورت سنتی اجرا کرد؟ تلاش جهت شناخت نقوش بر مبنای پارچه زمینه جهت اجرای آسان و راحت در مباحث طراحی لباس هدف اصلی این پژوهش است. بر این اساس به تقسیم‌بندی نقوش و تکنیک‌های دوخت بلوچ و نحوه اجرای تکنیک‌ها با توجه به پارچه زمینه پرداخته و این نتیجه حاصل شد که نقوش انتزاعی بر روی پارچه‌های با بافت معمولی به صورت ذهنی و تارکش قابل اجرا هستند و نقوش هندسی به جز تکنیک‌های پرکار پنوچی و چوتل که فقط بر روی پارچه تارشمار قابل اجرا بوده، به صورت تارکش و ذهنی بر روی پارچه‌های معمولی نیز قابل اجرا هستند.

واژه‌های کلیدی: طراحی لباس، بلوچی دوزی، نقوش سنتی، تکنیک دوخت.

* نویسنده مسئول: ss.fatemeh66@gmail.com

مقدمه

جغرافیای وسیع هنر بلوچی دوزی سبب تنوع بالای این هنر از لحاظ نقوش، نحوه اجرا و تکنیک‌های دوخت شده است. در سال‌های اخیر این هنر با استقبال بالایی از طرف طراحان خارجی و داخلی لباس مواجه شده است. یکی از دغدغه‌های طراحان، نوآوری و امکان استفاده از نقوش ریز در لباس است که این امر با توجه به تکه‌دوزی‌های موجود مقدور نبوده و در مواردی باعث ناامیدی طراح و عدم استفاده از این هنر شده است. برخی از تکنیک‌های دوخت مانند پلیواردوزی و آینه‌دوزی مستقیم بر روی پارچه اصلی اجرا می‌شود و برخی تکنیک‌ها مانند پرکار پنوچی، و چوتل با توجه به هندسه خاصی که دارند، با رعایت قوانین هندسه قابل اجرا هستند، و در مناطق سراوان، ایرندگان، ایرانشهر و سرحد رواج دارند.

تاکنون پژوهش‌ها به مباحثی نظیر نقوش و لباس زنان بلوچ پرداخته‌اند، جستجو برای یافتن پژوهشی که به مطالعه شیوه‌های سنتی اجرای بلوچی دوزی در طراحی لباس غیربومی بپردازد نتیجه‌ای در بر نداشت. عدم اطلاع از تکنیک‌های دوخت بلوچ و نحوه اجرای آنها باعث شده است تا در برخی موارد، طراح لباس به نتیجه مطلوب نرسد. پژوهش حاضر به تقسیم‌بندی نقوش و تکنیک‌های دوخت با توصیف و تحلیل ۶ نمونه لباس که توسط نگارندگان تزئین شده، پرداخته است. نحوه طراحی و اجرای نقوش با توجه به پارچه‌های زمینه شرح داده و مشخص شد چه تکنیکی بر روی چه نوع پارچه‌ای قابل اجراست، تا طراحان و افراد فعال در حوزه مد و لباس باشند. در این صورت امکان اجرای طراحی‌های مدرن با دوخت بلوچی در صنعت مد و لباس میسر خواهد شد.

پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش‌ها است که؛ در تزئین لباس غیربومی با چه شیوه‌هایی می‌توان نقوش بلوچی را به صورت سنتی اجرا کرد؟ چه تکنیک‌های دوختی بر روی پارچه‌های با بافت معمولی قابل اجرا هستند؟ بنابراین تلاش جهت توسعه هنر بلوچی دوزی و ایجاد نوآوری و خلاقیت با حفظ اصالت کار و شناخت نقوش بر مبنای پارچه زمینه جهت اجرای آسان در مباحث طراحی لباس غیربومی از اهداف پژوهش حاضر هستند. در پژوهش حاضر به مباحث طراحی تزئینی لباس، هنر بلوچی دوزی، شیوه‌های سنتی بلوچی دوزی در طراحی لباس، اجرای

ذهنی نقوش بر پارچه بدون بافت، اجرای تزئینات بر قطعات جداگانه و اتصال به پارچه اصلی و سپس به تحلیل یافته‌ها پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌هایی در رابطه با طراحی لباس و هنر سوزن‌دوزی بلوچ به صورت کلی انجام شده است که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است؛ الهه ایمانی و افسانه قانی در مقاله «طراحی مانتوی مجلسی بانوان با الهام از طرح و رنگ قالی‌های قشقایی» (۱۴۰۰) به کاربرد نقوش قالی قشقایی با روش الگوی خلاقیت اسکمپر در طراحی مانتوی مجلسی پرداخته‌اند.

گلناز کشاورز و شهره جوادی در مقاله «انتزاع نمادین در زیبایی‌شناسی هنر بلوچستان، نمونه موردی: سوزن‌دوزی بلوچ» (۱۳۹۸) انتزاع نمادپردازانه در هنر بلوچی دوزی را شامل رنگ‌بندی، ریتم و تکرار، نظم و خطوط و شکل‌ها دانسته‌اند که در بین سوزن‌دوزان با توجه به قوانین قدیمی رایج بوده است.

آناهیتا مقبلی و فاطمه شیرعلی‌یان در مقاله «نقش‌مایه‌های به کار رفته در هنر سیستان و بلوچستان» (مطالعه موردی سفال، دست‌بافته‌ها، رودوزی‌ها، زیورآلات) (۱۳۹۵) نقوشی که در رودوزی‌های سنتی بلوچستان استفاده می‌شوند را به چهار دسته نقوش هندسی، طبیعی، گیاهی و حیوانی تقسیم کرده و سپس تشابه‌ها بین نقوش سوزن‌دوزی، سفال، فرش و زیورآلات سیستان و بلوچستان را مشخص کرده‌اند.

فریبا گرگیج در مقاله «بررسی نقوش اصیل سوزن‌دوزی بلوچ» (۱۳۹۵) به معرفی نقوش اصیل با نام محلی آن‌ها پرداخته است. سیاوش مبارکی و داریوش مبارکی در مقاله «بررسی و تحلیل رنگ و فرم در نقوش اصیل سوزن‌دوزی پرکار بلوچستان» (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده‌اند که نقوش هندسی، گیاهی و حیوانی در دوخت پرکار از طبیعت گرفته شده‌اند.

مرضیه قاسمی و سکینه‌خاتون محمودی و سید رسول موسوی حاجی در مقاله «ساختار صوری نقوش طبیعی در سوزن‌دوزی زنان بلوچ (با تأکید بر نمونه‌های شهرستان سراوان)» (۱۳۹۲) به بررسی نقوش سوزن‌دوزی‌های سراوان پرداخته‌اند. زهرا ریگی در کتاب «سوزن‌دوزی بلوچ»

(۱۳۹۱) و صدیقه صادقی دخت در کتاب «سوزن‌دوزی بلوچ» (۱۳۸۹) نگاهی کلی به سوزن‌دوزی بلوچ داشته‌اند.

با توجه به پژوهش‌های انجام شده نتیجه‌گیری می‌شود مواردی همچون، اجرای نقوش بر مبنای پارچه زمینه، بررسی دو شیوه دُوخت تارکش و تارشمار در هنر بلوچی دوزی و استفاده از نقوش بلوچی و تکنیک‌های دُوخت بر روی پارچه مناسب جهت طراحی لباس‌های غیربومی کمتر مورد اقبال پژوهشگران بوده است. از این‌رو ضرورت دارد تا در این خصوص تحقیق مستقلی صورت پذیرد. بنابراین پژوهش حاضر سعی در تکمیل کاستی‌های مشاهده شده در پژوهش‌های متقدم را دارد.

روش

روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی است و از این جهت که استنتاج مورد انتظار باعث وسعت دید طراحان لباس در صنعت پوشاک بوده کاربردی است. روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. جامعه آماری ۶ نمونه لباس در قالب کت و مانتو بوده که تزئیناتشان توسط نگارندگان طراحی و اجرا شده است. نمونه‌ها به صورت غیر تصادفی و هدفمند که مجموعه‌ای از دُوخت‌های سرحد و مکران بلوچستان بوده انتخاب شده‌اند. در این پژوهش تمرکز بر روی اجرای سنتی تزئینات هنر بلوچی دوزی است. نمونه‌ها بر مبنای نحوه اجرای نقوش با توجه به پارچه زمینه تفکیک شده و سپس هر نمونه به لحاظ کیفی جهت اجرای بر روی لباس‌های مدرن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

مبانی نظری

طراحی تزئینی لباس

امروزه طراحان لباس به دلیل رقابتی بودن این صنعت در پی یافتن روش‌هایی برای طراحی لباس‌های خاص و متفاوت هستند. ایمانی و قانی در پژوهش خود اشاره کرده‌اند: «هر نقشمایه‌ای قابل مطالعه از دو جهت محتوا و فرم است.، فرم، فعلیت یافتن اصول تجسمی به کمک شکل و

رنگ است و محتوا معانی فرهنگی نهفته شده در اثر را نشان می‌دهد» (ایمانی و قانی، ۱۴۰۰: ۶۰۷). از طرفی زیبایی و تنوعی که در لباس‌های سنتی وجود دارد، می‌تواند منبعی الهام‌بخش برای هنرمندان و طراحان لباس باشد و از آنجایی که لباس سنتی بخشی از میراث فرهنگی کشور است از بی‌هویتی نسل جوان جلوگیری کرده و اعتمادبه‌نفس ملی را افزایش می‌دهد. از طرفی وجود هویت ملی و ریشه‌های آن در ساختار فرم و تزئینات لباس از جمله عوامل مؤثر در خرید مصرف‌کنندگان است (راستگو و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۸).

طراحی لباس شامل، طراحی ساختار، طراحی فرم ظاهر و تزئینات است. تزئینات لباس از مباحث الحاقی لباس بوده و از تنوع بالایی هم از لحاظ تاریخی و هم از لحاظ جغرافیایی برخوردار است. تزئینات هم‌زمان با تولید و گاهی بعد از اتمام تولید لباس به صورت تمام سطح لباس یا بخش‌هایی خاص مانند لبه دامن، آستین‌ها، یقه، جلو یا پشت لباس به کار گرفته می‌شوند. نحوه اجرای تزئینات با توجه به جنس پارچه زمینه، فرهنگ مردم و کاربرد لباس انتخاب می‌شود (غریبی تهران، ۱۳۹۹: ۴۳). طراحی که به سمت نقوش بلوچی تمایل دارد باید به پارچه و نخ قبل از طراحی توجه داشته باشد تا لباس از طول عمر لازم برخوردار گردد. نقوش بلوچی که در طراحی تزئینی لباس استفاده می‌شوند عبارت‌اند: از نقوش هندسی؛ انتزاعی؛ ترکیبی و طبیعت‌گرا که مجموعه‌ای از نقوش گیاهی و حیوانی هستند.

هنر بلوچی دوزی

سوزن‌دوزی هنر تزئین پارچه با کوک و بخیه است و در طی قرن‌ها، برای اهداف بسیاری از قبیل یادآوری رویدادهای عمومی یا خصوصی، بیان عقاید سیاسی و معنوی، نشان دادن رتبه، گفتن داستان‌ها، یا جشن گرفتن زیبایی‌های جهان طبیعی استفاده می‌شده است. اگرچه مدها در سوزن‌دوزی می‌آیند و می‌روند، اما بسیاری از دوخت‌های اولیه ثابت می‌مانند. از حاشیه‌های دوخت ساده گرفته تا طلاکاری‌های پیچیده، مجموعه‌ای از کوک‌ها و بخیه‌های همه‌کاره در طول زمان انباشته شده است (Barnden, 2003: 6). از گذشته تا به امروز، سوزن‌دوزی به سبک‌ها، تکنیک‌ها و کاربردهای منحصربه‌فردی تبدیل شده است. امروزه می‌توان محبوبیت این کار را بر

روی اقلام مختلف مانند ساعت دیواری، لباس، پیراهن، روتختی و بسیاری موارد دیگر مشاهده کرد (Wazir and Baloch, 2019: 117).

«سوزن‌دوزی که در اصطلاح محلی سوچن‌دوزی نامیده می‌شود، این هنر رابطه‌ای مستقیم با صنعت تولید ابریشم دارد و قراین تاریخی نشان می‌دهد که پرورش کرم ابریشم در گذشته در بلوچستان معمول بوده و تجارت آن بازار گرمی داشته است. شواهد حاکی از آن است که در میان قوم بلوچ، از اوایل اسلام سوزن‌دوزی رایج بوده و در دوره ایلخانی مخصوصاً در دوره‌های صفوی و تیموری به اوج خود رسیده است» (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۶). این هنر برای تزئین لباس بانوان بلوچ و در برخی مواقع برای آراستن پرده، روبالشی، رو لحافی و مواردی از این دست استفاده می‌شده است.

اما «در دوره پهلوی جهت معرفی هویت ایرانی، بومی و قومی حرکت‌هایی انجام گرفت و این جریان در گفتمان بازگشت به خویش، موجب نوعی نو سنت‌گرایی در طراحی لباس شد. در این رابطه فرح دیبا در ملاقات‌های (های) بین‌المللی از انواع هنرهای ایرانی از قبیل سوزن‌دوزی و زری‌بافی استفاده می‌کرده است و همچنان این نمونه لباس‌ها در کاخ نیاوران و سعدآباد نمایش داده می‌شود» (غلامی، ۱۳۹۵: ۵۱). در سوزن‌دوزی‌های قدیم «نوع پارچه، نقوش و طرح‌ها بر اساس سن افراد و اقتصاد خانواده متفاوت بود. گاه کل پارچه سوزن‌دوزی می‌شد و گاه پارچه سوزن‌دوزی شده با مروارید، مهره و پولک بیشتر مزین می‌شد» (محمودزهی، ۱۳۹۳: ۴۸).

در این هنر مواد اولیه مصرفی به پارچه و نخ محدود می‌شود. نخ، بر حسب امکانات و سلیقه سوزن‌دوز، ممکن است ویسکوز، نخ ابریشمی، دمسه فرانسوی یا انواع نخ‌های پاکستانی باشد. پارچه‌ای که به عنوان زمینه کار استفاده می‌شود، قدیم کتان و گاندی بود که از پاکستان وارد می‌شد و امروزه پارچه‌های پنبه‌ای، فاستونی و دیگر پارچه‌های درشت بافت داخلی است. از پارچه پنبه‌ای برای سوزن‌دوزی پرکار و ظریف و از پارچه‌های درشت بافت فاستونی برای سوزن‌دوزی‌های کم‌کار استفاده می‌شود (علیزاده، ۱۳۷۷: ۵۰).

یافته‌ها

شیوه‌های سنتی بلوچی دوزی در طراحی لباس

نقوش بلوچی دوزی با توجه به پارچه‌ای که طرح بر آن دوخته می‌شود، دو دسته‌اند:

الف. طرح‌هایی که بر پارچه تارشمار یا شش تارگی که تاروپود مشخصی دارند، دوخته می‌شوند، مثل سراوانی دوچ^۱، پرکار^۲ و چوتل^۳؛

ب. طرح‌هایی که بر روی هر نوع پارچه‌ای قابل دوختن هستند، به شرط اینکه پارچه کش نرود، مانند پلپوار، مرچک و باگک^۴ بهار؛ جهت دسترسی به جزئیات دوخت جدول ۱ تنظیم شده است.

تنوع پارچه‌های سوزن دوزی در درشت بافت یا ریز بافت بودن (شکل ۱) آن‌هاست (یعقوبی، ۱۳۹۳: ۶۳). در بلوچی دوزی‌هایی که به صورت تارشمار دوخته می‌شوند سوزن از بین تاروپود پارچه عبور می‌کند، بنابراین پارچه‌های با بافت تارگی و پودی ساده یا همان مربعی مناسب بلوچی دوزی‌های ایران هستند که هم‌اکنون در بلوچستان، بانوان سوزن دوز از پارچه‌های شش تارگی (که تار آنها نخ‌ی ساده بوده و پودشان حالت بافت زنجیره‌ای دارد) و همچنین از پارچه‌های نخ‌ی تارشمار برای این کار استفاده می‌شود که از تراکم نخ مناسبی برخوردار هستند.

پارچه زمینه مناسب برای دوخت‌های تارشمار علاوه بر یکسان بودن جنس رشته‌های تاروپود باید قطر رشته‌ها در آن مانند شکل ۲ یکسان در نظر گرفته شود و تراکم تارگی و پودی با یکدیگر برابر باشد تا در زمان دوخت نسبت‌های هندسی نقوش در دوخت افقی دوز و عمودی دوز یکسان و منظم باشد، در این مورد دکالی می‌گوید: «پارچه مناسب هنر سوزن دوزی برای سهولت دوخت باید دارای دو ویژگی باشد:

الف. دارای تاروپود واضح و مشخص باشد؛

ب. کج راه نبوده و دارای تاروپودی راست باشد» (دکالی و دکالی، ۱۳۸۵: ۹۸).

---

^۱. Saravanidooch

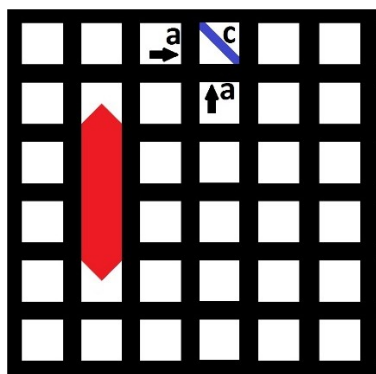
^۲. Porkar

^۳. Chothal

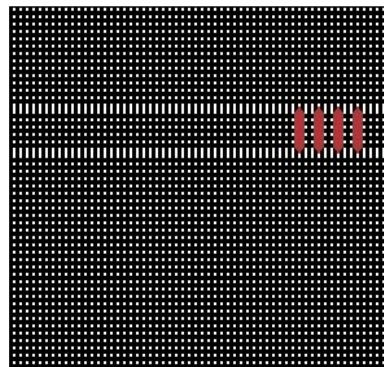
جدول ۱- تفکیک تکنیک‌های دوخت بلوچ با توجه به پارچه زمینه (نگارندگان، ۱۴۰۱)

مشترک		تار شمار		تارکش	
نام تکنیک	تصویر	نام تکنیک	تصویر	نام تکنیک	تصویر
سرک بکالک ^۱		پراییز		مِرچک	
آسان تانکه		پرکار		کشک	
جالار و شیرازه		پنوچی			
گورچم		دلکش		تنک	
چکن ^۳				کلمپوک ^۲	
کلا ^۴		سَنک پرکار ^۵		ردک ^۴	
کترک ^۷		موسم		پلیوار	
سندوکی ^۸		گریبان ^۶		دک	
موسم		چوتل		باگ ء بهار	

1. Sarok Bakalok
2. Kalamporok
3. Chakan
4. Redok
5. Saok porkar
6. Mosom Gariban
7. Katarok
8. Sondooki

شکل ۲- اجرای تکنیک دوخت با شمارش دقیق تاروپود در پارچه با بافت منظم و درشت (نگارندگان، ۱۴۰۱)

شکل ۱- بافت ظریف پارچه و کشیدن تار برای اجرای تکنیک دوخت تارکش (نگارندگان، ۱۴۰۱)

اجرای ذهنی نقوش بر پارچه بدون بافت

در این راستا در جدول ۲ به تجزیه و تحلیل ۳ نمونه مانته که دارای تزیینات مرکزی و حاشیه‌ای هستند، پرداخته شده است. این تزیینات به صورت ذهنی و مستقیم بر پارچه اصلی بدون بافت اجرا شده‌اند.

پارچه فاستونی^۱ بدون بافت منظم و واضح (شکل ۱) برای طراحی نمونه ۱ انتخاب شد و نقوش چکوری^۲ با کشیدن تار از میان پارچه با نخ کاموای ظریف و هفت تکنیک دوخت بلوچ به صورت ذهنی و مقیاس چشم هنرمند اجرا شد.

پارچه نخ پنبه چروک بدون بافت منظم و واضح (شکل ۱) برای طراحی نمونه ۲ انتخاب شد و نقوش موسم بهار به صورت ذهنی و با کشیدن تار از میان پارچه با نخ کاموای ظریف و پنج تکنیک دوخت بلوچ اجرا شد.

پارچه کرب گاباردین^۱ بدون بافت منظم و واضح (شکل ۱) برای طراحی نمونه ۳ انتخاب شد و نقوش کپء جالار و موسم به صورت ذهنی و با کشیدن تار پارچه با نخ کاموای ظریف با ده تکنیک دوخت بلوچ اجرا شد.

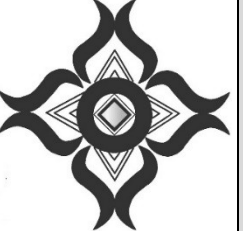
۱. Fastoni

۲. Chakoori

جدول ۲- تحلیل نقوش و نحوه اجرای مستقیم آن بر روی لباس با بافت ظریف (نگارندگان، ۱۴۰۱)

نمونه ۳	نمونه ۲	نمونه ۱	نقوش تارکش بلوچی
			اجرای مستقیم بر روی پارچه، به صورت تارکش و ذهنی
سال طراحی: ۱۴۰۰	سال طراحی: ۱۴۰۰	سال طراحی: ۱۳۹۶	
نام: کپ و جالار و موسم	نام: موسم بهار	نام: چگوری	
			نقش
تکنیک‌های مورد استفاده: کشک ^۲ ، گورچم، جالار، لپک ^۴ ، آدینک، مرچک، کلاه ^۵ ، موسم، کپ و نال و بالک ^۶	تکنیک‌های مورد استفاده: باگ ^۷ ، بهار ^۸ ، مرچک ^۹ ، آدینک ^۱ ، بکالک ^۱ و پر	تکنیک‌های مورد استفاده از مرکز: تنک ^۱ ، پراییز ^۲ ، گورچم ^۴ ، دکک ^۵ ، پر، جالار ^۶ و کپ و نال ^۷	

1. Crepe Gabardine
2. Tatok
3. Paraez
4. Govarcham
5. Dakkok
6. Jallar
7. Kaponal
8. Bagobahar
9. Merchok

			طرح اولیه
خاستگاه: جنوب و مرکز بلوچستان	خاستگاه: جنوب و مرکز بلوچستان	خاستگاه: جنوب بلوچستان	
نوع نقش: گیاهی و هندسی	نوع نقش: گیاهی، ترکیبی از انتزاعی و هندسی	نوع نقش: ترکیبی از انتزاعی و هندسی	

شرح اجرای نقوش

نمونه ۱: نام نقش ترکیبی چکوری از نوعی پرند که زیستگاه آن در آسیا به خصوص کشورهای پاکستان و هند است گرفته شده است، اما نقوش درونی آن مجموعه‌ای از نقوش اصیل هندسی و گیاهی در بلوچی دوزی هستند. این نقش در بلوچستان ابتدا چاپ شده، سپس دوخته می‌شود. اما مانتوی موردنظر به صورت ذهنی و بدون استفاده از چاپ سوزن دوزی شده است. ابتدا مکان نقوش با همفکری طراح مانتو و سوزن دوز مشخص شده و اجرای آن از مرکز با شکل لوزی و تکنیک دوخت تَتک شروع شده و دور آن با تکنیک پراییز صورتی و سپس گورچم با رنگ نوک مدادی و سفید شیری و سپس دُکک صورتی تزئین شده است. در مرحله دوم دایره وسط به وسیله پرگار رسم شده و دور آن با تکنیک جالار با سه رنگ نخ قرمز، صورتی، طالبی و فیروزه‌ای آراسته شده است.

در مرحله سوم، مثلث‌های خارجی دایره (کپ ۲ نال) به موازات رئوس لوزی داخل دایره با تکنیک‌های تَتک، گورچم، دُکک و جالار طراحی شده‌اند. در مرحله نهایی پرهای خارجی نقش

1. Adink
2. Bakkalok
3. Kashok
4. Lopok
5. Kala
6. Balok

با تکنیک جالار و رنگ‌بندی درونی به صورت قرینه طراحی شده و قسمت‌های درونی طرح با رنگ صورتی پر شده است. علاوه بر این بوته‌های قرمز رنگ خارجی به همراه شکوفه‌طالبی رنگ که در تصویر چندان واضح نیست به پیشنهاد صاحب لباس اجرا شده و جزئی از نقش مربوطه محسوب نمی‌شوند. شانه‌های هر آستین با رنگ‌بندی متناسب با جلوی مانتو و تکنیک‌های درونی نقش به صورت حاشیه‌ای ظریف سوزن‌دوزی شده است.

نمونه ۲: موسم بهار از نقوش گیاهی است، بوته و برگ‌ها به آن حالتی انتزاعی داده است از طرفی لوزی درون نقش و مثلث‌های حاشیه آن هندسی هستند. برای اجرای این نقش بدون طراحی و چاپ اولیه، دور دامن خط راستی را با کشیدن تار پارچه مشخص کرده و برای دوختن مثلث به طریقی که قاعده آن بر خط پایه باشد از تکنیک بک‌آلک استفاده می‌شود. در مرحله دوم با فاصله حدود پنج میلی‌متر از مثلث پایین آینه مربعی دوخته می‌شود. آینه بعدی با فاصله ده مثلث بر روی یازدهمین مثلث دوخته می‌شود و این روند ادامه داده شده تا آینه‌دوزی تمام شود. سپس با تکنیک مرچک برگ‌های نقش دوخته شده و سپس با تکنیک باگ و بهار بوته‌های نقش اجرا می‌شوند و این نقش در دو طرف آینه نیز دوخته شده و انتهای هر کدام با دوخت دُکک از پشت آینه به هم وصل می‌شود، سپس تزئینات اطراف به همین سبک اجرا می‌شوند.

نمونه ۳: طرح‌های حاشیه همیشه با خط شروع می‌شوند برای مشخص کردن خط راست در این مرحله تار پارچه کشیده شده و سپس کشک قرمز رنگ دوخته می‌شود. در مرحله دوم جالار با شش رنگ اصلی اجرا شده با این تفاوت که قرمز رنگ غالب بوده و سپس با گورچم‌های مشکی و سفید تزئین این قسمت تمام می‌شود. برای نقش وسط ابتدا آینه گرد با رنگ قرمز دوخته شده و گلبرگ‌های آن با تکنیک مرچک با پنج رنگ اجرا شده است. برای دوخت تزئینات ظریف لوزی مانند اطراف گل‌های وسط از تکنیک لُپک با رنگ خاکستری استفاده شده است.

در بخش سوم طرح ابتدا کلای قرمز، سپس خاکستری و بعد گورچم و سپس کشک خاکستری اجرا شده و سپس موسم در ۶ رنگ که نقوش اصلی آن رنگارنگ و نقوش فرعی آن با قرمز دوخته شده‌اند اجرا شده و در نهایت قرینه طرح بالا تا کلای قرمز برای پایین موسم تکرار شده و در نهایت کپ و نال‌ها با این ترتیب آدینک، گورچم، کشک، جالار، سرک طراحی شده

و در نهایت با دوختن بآلک‌ها با دو تکنیک باگک^۱ و لپک^۲ طراحی نقش تکمیل می‌شود. از این طرح برای تزئین دور دامن و دور کمر به صورت پشت و رو استفاده شده است.

اجرای تزئینات بر قطعات جداگانه و اتصال به پارچه اصلی

در جدول ۳ به تجزیه و تحلیل ۳ نمونه مانتو که تزئینات آنها با شمارش دقیق تاروپود پارچه بافت دار منظم دوخته شده و سپس قطعات به پارچه اصلی متصل شده‌اند، پرداخته شده است، البته نمونه شماره ۴ به دلیل اینکه پارچه مانتو دارای بافت منظم و واضح بوده مستقیم بر روی خود پارچه اجرا شده است.

پارچه کرب شطرنجی با بافت منظم و درشت (شکل ۲) برای طراحی نمونه ۴ انتخاب شد و نقوش تکک^۱ و شمسه با شمارش دقیق تاروپود پارچه با نخ کاموای ظریف و سه مدل از تکنیک‌های دوخت بلوچ اجرا شد.

پارچه تارشمار گاندی^۲ با بافت منظم و واضح (شکل ۲) برای طراحی قسمت سوزن‌دوزی نمونه ۵ انتخاب شد و نقوش پُل هنار^۳ با شمارش دقیق تاروپود پارچه با نخ ابریشم مصنوعی و سه مدل از تکنیک‌های دوخت بلوچ اجرا شد.

پارچه تارشمار گاندی با بافت منظم و واضح (شکل ۲) برای طراحی قسمت سوزن‌دوزی نمونه ۶ انتخاب شد و نقوش گل هشت برگی با شمارش دقیق تاروپود پارچه با نخ ابریشم مصنوعی و سه مدل از تکنیک‌های دوخت بلوچ اجرا شد.

---

^۱. Ttek

^۲. Gandhi

^۳. Polehanar

جدول ۳- تحلیل نقوش و نحوه اجرای آن بر روی قطعات تار شمار جداگانه (نگارندگان، ۱۴۰۱)

نمونه ۶	نمونه ۵	نمونه ۴	نقوش تار شمار بلوچی
			اجرای مستقیم بر روی پارچه، به صورت تارکش و ذهنی
سال تولید: ۱۳۹۶	سال تولید: ۱۴۰۱	سال تولید: ۱۳۹۷	
نام: گل هشت برگی	نام: پل هنار	نام: تک و شمسه	
			نقش
تکنیک‌های مورد استفاده: چوتل، پرکار پنوچی و چکن یک دیم	تکنیک‌های مورد استفاده: پراییز، گورچم و پرکار پنوچی ^۳	تکنیک‌های مورد استفاده از مرکز: چوتل ^۱ ، پلیوار و آسان تانکه ^۲	
			طرح اولیه
خاستگاه: مرکز و شمال بلوچستان	خاستگاه: مرکز و شمال بلوچستان	خاستگاه: مرکز و شمال بلوچستان	
نوع نقش: گیاهی و هندسی	نوع نقش: گیاهی و هندسی	نوع: ترکیبی و هندسی	

1. chotal

2. Asantanka

3. Porkar Panochi

شرح اجرای نقوش

نمونه ۴: تزئینات بلوچی دوزی در این نمونه به دلیل منظم و مشخص بودن تارهای پارچه مستقیم بر روی خود مانتهو اجرا شده است، این نوع پارچه برای طراحانی که تمایلی به استفاده از قطعات دوخته شده خارجی ندارند مناسب است. در نقوش تارشمار دوخت را می‌توان از مرکز و محیط شروع کرد و از این بابت هیچ گونه محدودیتی وجود ندارد چون اجرای نقش بر مبنای قواعد ریاضیات پیش می‌رود و تنها چیزی که مهم است دقت بالای سوزن دوز است که نباید خطایی در شمارش تارها داشته باشد، در غیر این صورت تمام نقش به هم می‌ریزد. این نقش با دوخت پلیوار سفید از مرکز شمشه شروع شده و سپس اضلاع شمشه با تکنیک آسان تانکه و نخ سفید طراحی شده و درون آن با پلیوارهای دانک قرمز آراسته می‌شود.

در مرحله دوم به فاصله پنج خانه جا گذاشته و به موازات رئوس اصلی شمشه رنگ سفید پلیوار دوخته شده و در مرحله بعدی به موازات رأس پلیوار به سمت خارج طرح با فاصله پنج خانه جا گذاشته و با تکنیک چوتل، لوزی‌های کوچکی که بر روی اضلاع لوزی بزرگ کار شده‌اند دوخته شده و درون آن با تکنیک پلیوار قرمز پر می‌شود. در هر ضلع از لوزی بزرگ، چهار عدد لوزی کوچک دوخته شده و مابین این طرح با تکنیک آسان تانکه تزئینات مثلثی دوخته می‌شود. برای آراستن این مانتهو از دو عدد نقش ترکیبی لوزی بزرگ در جلوی مانتهو استفاده شده و مابین این دو نقش با نقوش شمشه تزئین شده است، قسمت چاک آستین‌ها و چاک دو طرف مانتهو با تزئینات حاشیه‌ای همسان با ضلع لوزی اصلی آراسته می‌شود.

نمونه ۵: دور آستین و قسمت جلویی کت موردنظر با چهار قطعه بلوچی دوزی شده که بر روی پارچه تارشمار به صورت جداگانه کار شده‌اند آراسته شده است، برای طراحی قطعات ابتدا خطوط حاشیه در سه رنگ با تکنیک پراییز دوخته شده و سپس پل هنار که نقش اصلی است با نخ کرم دور دوزی شده و درون نقوش اصلی با رنگ بژ و قسمت‌های خالی به سه رنگ یشمی، زرشکی و سرمه‌ای سیر پر شده‌اند و خطوط بالایی به صورت قرینه در قسمت پایین پل هنار تکرار شده و طرح با دوختن گورچم‌ها با رنگ سفید و مشکی تکمیل می‌شود. در این طرح هم تکنیک

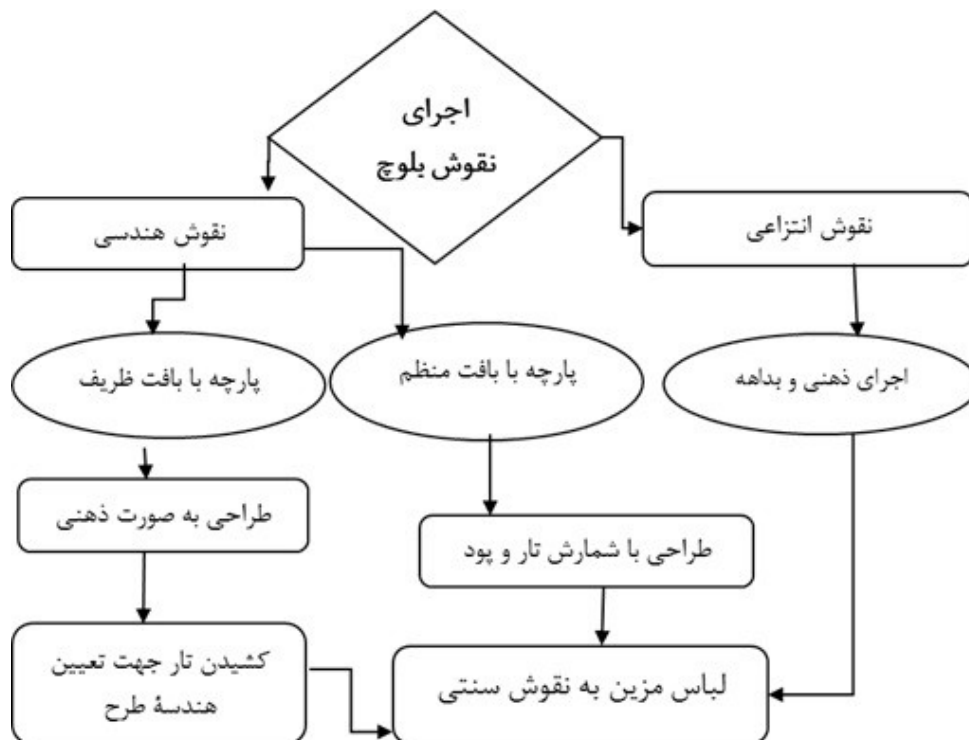
پراییز و هم پرکارپنوچی بر اساس شمارش تاروپود پارچه اجراشده‌اند. سپس این قطعات به پارچه کرپ بدون بافت کت وصل شده است.

نمونه ۶: گل‌های هشت برگی بر روی پارچه تارشمار با ترتیب دوخت، چوتل، دور دوزی پرکارپنوچی، پر کردن چوتل و پرکار با فرمول شمارش تاروپود طراحی شده‌اند. در مرحله بعد گل‌ها از پارچه تارشمار جدا شده و بر روی کت مخمل زرشکی رنگ دوخته شده‌اند و در نهایت جهت هم دست شدن نقوش با زمینه پارچه کت، دور هر گل با تکنیک چکن یک دیم با رنگ زرشکی دوخته شده است. قسمت آستین‌ها و جلوی کت دارای تزئینات بلوچی دوزی هستند.

تحلیل یافته‌ها

تحلیل داده‌ها همان گونه که شکل ۳ نشان می‌دهد این را می‌رساند که نقوش انتزاعی دوخت بلوچ بیشتر بر روی پارچه‌های با بافت ظریف کار می‌شوند. طرح اولیه در حالت سنتی به صورت ذهنی و در روش‌های مدرن با طراحی دستی و چاپی بر روی پارچه زمینه کار شده و سپس بر روی طرح دوخت بلوچ اجرا می‌شود که این مورد در مجموعه پژوهش حاضر نمی‌گنجد. از طرفی نقوش هندسی بالاترین درخواست را در بین دوخت بلوچ داشته و این نقوش هم بر پارچه تارشمار و هم تارکش قابل اجرا هستند، طراحی در پارچه تارشمار حین اجرای دوخت بر مبنای قواعد هندسی با شمار دقیق تارها انجام شده و در پارچه تارکش، سوزن دوز بلوچ بر حسب تسلط و تجربه در این حرفه به صورت ذهنی و در برخی موارد با کشیدن تار و کوک زدن اطراف نقوش اصلی طرح مربوطه را اجرا می‌کند.

بنابراین طراحان لباس در صورتی که مایل به اجرای تزئین بر پارچه اصلی باشند می‌توانند از نقوش انتزاعی و هندسی با تکنیک‌های دوختی که قابلیت اجرا بر پارچه‌های ریزبافت دارند استفاده کنند و اگر طراح لباسی خواهان اجرای تکنیک‌های چوتل و پرکارپنوچی که بعد از دوره پهلوی با بیشترین اقبال مواجه بوده بر روی پارچه اصلی لباس باشد باید از پارچه‌هایی که دارای تاروپود منظم، واضح و یکدست بوده استفاده کند.

شکل ۳- فلوجارت روش‌های اجرای سنتی نقوش بلوچ در تزئینات لباس (نگارندگان)

نتیجه‌گیری

در این تحقیق شیوه‌های سنتی اجرای هنر بلوچی دوزی در طراحی لباس غیربومی مورد بررسی قرار گرفت. ظرافت، زیبایی و هندسه‌ای که هنر بلوچی دوزی را در بر گرفته باعث شده است این هنر مورد توجه طراحان لباس داخلی و خارجی قرار گیرد. از این رو قبل از طراحی لباس و تزئینات آن باید تعاملی بین طراحان لباس و طراحان نقوش بلوچی وجود داشته باشد تا پارچه‌ای که مناسب این هنر است انتخاب شود. در تزئین لباس غیربومی نقوش هندسی را می‌توان به دو روش تارکش بر روی تمام پارچه‌ها و تارشمار بر روی پارچه‌های با بافت منظم و درشت اجرا کرد از طرفی نقوش انتزاعی به صورت ذهنی و گاهی با کوک زدن دور نقش به صورت سنتی بر روی پارچه‌های با بافت ظریف قابل اجرا هستند.

همچنین تکنیک‌هایی که در اجرای آنها نیازی به شمارش تاروپود پارچه نیست مانند آینه‌دوزی، پلیواردوزی، مرچک، گپک و دوخت‌هایی از این سبک بر روی پارچه‌های با بافت معمولی قابل اجرا هستند. از قدیم بهترین پارچه‌ها برای این هنر پارچه‌های دست‌بافت با الیاف گیاهی و حیوانی از قبیل پارچه پنبه‌ای و ابریشمی بوده است اما امروزه به دلیل کم‌رنگ شدن صنعت نساجی سنتی، از پارچه‌های گانندی، تارشمار و شش‌تاری برای اجرای این هنر استفاده می‌شود.

بررسی‌ها نشان داد که دوخت پرکار پنبوچی بالاترین درصد تمایل را در بین طراحان لباس به خود اختصاص داده است و این تکنیک از سری دوخت‌های تارشمار است که فقط بر روی پارچه‌های با بافت منظم مربعی قابل اجراست تا نسبت‌های هندسی نقوش در حین دوخت به هم نخورد. بنابراین طراحان از این تکنیک می‌توانند در قالب قطعات جداگانه‌ای که بر روی پارچه‌های مخصوص این کار اجرا شده‌اند استفاده کنند و سپس قطعه موردنظر را به لباس اصلی بدوزند. اما برای طراحانی که تمایل دارند اصل نقش بر روی خود پارچه لباس اجرا شود این روش قابل قبول نیست، در این موارد باید طراح لباس همانند نمونه ۴ کل پارچه یا بخش‌هایی از آن را از نوع پارچه بافت‌دار منظم انتخاب کند.

پیشنهادها

پژوهشگران می‌توانند به بررسی هر کدام از تکنیک‌های دوخت بلوچ در طراحی لباس به صورت جداگانه پردازند. برخی از نقوش بر روی تمام پارچه‌ها با تکنیک‌های دوخت متنوع قابل اجرا هستند و پژوهشگران می‌توانند نقوش را بر مبنای تکنیک دوخت نیز بررسی کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

ORCID

Fatemeh saedi

<https://orcid.org/0000-0002-4215-1443>

Marziyeh Ghasemi

<https://orcid.org/0000-0002-8439-5016>

منابع

- ایمانی، الهه و قانی، افسانه. (۱۴۰۰). طراحی ماتوی مجلسی بانوان با الهام از طرح و رنگ قالی‌های قشقایی، فصلنامه علمی زن در فرهنگ و هنر، دوره سیزدهم، شماره ۴: ۶۰۵-۶۲۷.
- دکالی، زیور و دکالی، زینت. (۱۳۸۵). هنر سوزندوزی زنان بلوچ، فرهنگ مردم، سال چهارم، شماره ۱۷: ۹۷-۱۲۴.
- راستگو، فاطمه و زرین‌آبادی، احسان و چیدری فرد، غزاله. (۱۴۰۱). الهام‌گیری از نقوش سفالینه‌های استان سیستان و بلوچستان در طراحی لباس، علوم و فناوری نساجی و پوشاک، دوره یازدهم، شماره ۱: ۴۷-۶۴.
- علیزاده، ژیللا. (۱۳۷۷). گردشگری در کارگاه صنایع دستی ایران سوزندوزی_زری‌بافی، نشریه اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، دوره نوزدهم، شماره ۳۶۱: ۵۰-۵۳.
- غریبی تهران، فیروزه و مقسم، عبدالرسول و حسین پور کاسگری، علیرضا. (۱۳۹۹). تزئین لباس مجلسی بانوان با استفاده از سیستم هوشمند نوری، علوم و فناوری نساجی و پوشاک، دوره نهم، شماره ۴: ۴۳-۵۱.
- غلامی، سهیلا. (۱۳۹۵). طراحی مدگرایانه لباس ویژه بانوان ایرانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته هنر، دانشگاه هنر تهران، دانشکده هنرهای کاربردی.
- قاسمی، مرضیه و محمودی، سکینه‌خاتون و موسوی حاجی، سید رسول. (۱۳۹۲). ساختار صوری نقوش طبیعی در سوزندوزی زنان بلوچ (با تأکید بر نمونه‌های شهرستان سراوان)، نگره، دوره هشتم، شماره ۲۷: ۶۰-۷۳.
- محمودزهی، موسی. (۱۳۹۳). هنر بلوچستان، مشهد: نشر راهیان سبز.
- یعقوبی، حمیده. (۱۳۹۳). سوزندوزی‌های پوشاک زنان بلوچ؛ نقش و رنگ، فصلنامه فرهنگ مردم ایران، سال یازدهم، شماره ۳۸ و ۳۹: ۵۲-۷۸.
- Alizadeh, ZH. (1998). "A visit to the handicrafts workshop of Iran, needlework and gold weaving", *Journal of Iran Chamber of Commerce, Industries and Mines*, 361: 50-51 [In Persian].
- Barnden, B. (2003). *THE Embroidery Stitch Bible*, Krause Publications, United States, Iola, Wisconsin.
- Dakali, Z. Dakali, Z. (2006). The Art of Baloch Embroidery, *The Journal of Honar_o Mardom*, 17: 97-124 [In Persian].

- Ghasemi, M., Mahmoodi, S.K., Mousavi Haji, S.R.(2014). Formal Structure of Natural Designs in Baluch Women's Needlework (With the Emphasis on Instances from Sarāvān Township), *Negareh Journal*, 27: 61-73 [In Persian].
- Gharibi Tehran, F., Moghassem, A., hoseinpour, A. (2020). Decorating women's Ball Gowns using Intelligent Optical System, *Journal of Apparel and Textile Science and Technology*, 36: 41-51 [In Persian].
- Gholami, S. (2015). fashion design of special clothes for Iranian women, (*unpublished master's thesis*). Tehran University of Art, Tehran, Iran [In Persian].
- Imani, E., Ghani, A. (2022). Designing Women's Gowns by the Design and Color of Qashqai Rugs, *Journal of Woman in Culture Arts*, 13: 605-627 [In Persian].
- Mahmoudzahi, M. (2013). *Baluchistan Art*, Mashhad: Rahian-e-Sabz [In Persian].
- Rastgoo, F., zarinabadi, E., chizaridfard, GH. (2022). Inspiration from the pottery patterns of Sistan and Baluchistan province in the design of women's dresses, *Journal of Apparel and Textile Science and Technology*, 41: 47-64 [In Persian].
- Wazir, S., Baloch, M.A. (2019). Poverty alleviation through home- Based cottage industries in quetta Balochistan, *New Horizons*, 13: 113-132.
- Yaghoubi, H. (2014). balouchi Women's Garmen's needlework pattern and color, *The Iranian People's Culture*, 38: 52-78 [In Persian].

استناد به این مقاله: ساعدی، فاطمه و قاسمی، مرضیه. (۱۴۰۲). شیوه‌های سنتی اجرای هنر بلوچی دوزی در طراحی لباس غیر بومی، دو فصلنامه دانش‌های بومی ایران، ۱۰(۱۹)، ۳۳۹-۳۱۷.

Indigenous Knowledge Iran Semiannual Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.